

Trivia & Varia

• "**Velika petorka**" (izvorni ruski naziv koji potiče od kritičara Vladimira Stasova je *Могучая кучка* - "Moćna gomilica"; "Ruska petorica"; "Balakirjevski kružok") naziv je grupe mladih kompozitora koja je bila aktivna u Sankt Peterburgu od 1856. do 1870. godine. Sačinjavali su je kompozitori "nižeg staleža", "amateri" (za razliku od "elitnih" kompozitora koji su završili konzervatorij, kao npr. Čajkovski): osnivač grupe Mili Balakirjev (Милий Балакирев, 25 godina), Aleksandar Borodin (lekar, 28), Nikolaj Rimski-Korsakov (oficir, 18), Modest Musorgski (vojnici, 23) i Cezar Kjuj (Цезарь Кюи, oficir, 27). Cilj grupe bio je komponovanje muzike s korenima u ruskom folkloru umesto oslanjanja na evropsku tradiciju.

• **Vladimir Stasov** (Sankt Peterburg, 14.01.1824. - Sankt Peterburg, 23.10.1906.) bio je ruski muzički pisac i kritičar. Poznat je kao zagovornik nacionalnog smjera u ruskoj muzici. Podupirao je grupu mladih kompozitora koju je na panslovenskoj etnografskoj konferenciji 1867. u Sankt Peterburgu nazvao "Moćna gomilica" (*Могучая кучка*).

• **Bajan** ili **Bojan** je bard iz najstarijeg ruskog epa "Slovo o Igorovom pohodu" (*Слово о полку Игореве*) iz 12. veka. Istoričari nisu utvrdili je li to stvarno ime ili je kod Rusa **bajan** opšti naziv za sve pesnike.

• **Bogatir** (ru. *богатырь*) je junak, vitez, odnosno krštan i snažan čovek. Bogatiri su nastali za vreme vladavine (980. do 1015. godine) Vladimira Velikog, velikog kneza Kijeva, kao njegovi odabrani ratnici. Javlja se u srednjevekovnim ruskim legendama i opevani su u brojnim bilinama (ruska narodna junačka pesma; *былина* - starina).

Izvori:

- de.wikipedia.org
- en.wikipedia.org
- imslp.org
- ru.wikipedia.org
- www.allmusic.com
- www.enciklopedija.hr
- ww.reinhold-gliere.net
- www.sfsymphony.org

♦ **Zahvala umetnicima: aplauz i ovacije:** po muzičkom bontonu, **aplauz između stavova koncerta ili simfonije smatra se ometanjem** (umetnika u koncentraciji i slušalaca u praćenju radnje) i **po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **bravi!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti *bis*, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

(zamišljen kao dodatak službenom programu)

PREMIJERNI KONCERT ČETVRTAK, 14. MARTA 2019. U 20 SATI SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: Milena Injac

Solist: Evica Radevska, horna

Niški simfonijski orkestar

...

P R O G R A M

Rajnhold Glijer

Koncert za hornu i orkestar u B-duru op. 91

1. *Allegro*
2. *Andante*
3. *Moderato - Allegro vivace*

Aleksandar Borodin

Simfonija br. 2 u h-molu

1. *Allegro moderato*
2. *Scherzo. Molto vivo*
3. *Andante*
4. *Finale. Allegro*

Ovaj vodič u elektronskom obliku, glosar, podatke o autoru, kao i druge zanimljivosti možete pogledati na stranici <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili, ako vam je lakše, na *Google*-u potražiti tu stranicu kao "**rat protiv slova a**".

O izvođačima

Milena Injac - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Evica Radevska - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu *Olympus* u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja. Stalni sastav orkestra (prema podacima sa službene stranice početkom 2018. godine):

Prve violine Stanislava Alađozovski koncertmajstor Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora Jasna Mijović Katarina Pešić Jelena Gušić Slobodan Jevtić Bojana Đolović	Viole Vladan Veljković principal Saška Stojanov Krstić zamenik principala Zlata Filipović Irena Veljković Suzana Savić	Flaute Tatjana Veličković Minčić principal Oboe Vladimir Vezenković principal Marjan Radevski Klarineti Saša Minčić principal Aleksandar Mitić Fagoti Đorđi Alađozovski principal	Horne Danilo Filipović principal Jelena Nikolić Srđan Kurtić Milan Azirović Trube Darko Dimitrijević principal Aleksandar Milenković Tromboni Nenad Vuksanović principal Bojan Vidanović
Druge violine Tatjana Mijović Petrović principal Dejan Sotirovski zamenik principala Jelena Kocić Sandra Rakonjac Snežana Jovanović	Violončela Nataša Palić principal Aleksandra Petrović zamenik principala Ana Stanković Andrija Petrović Kontrabasi Milovan Dimić principal		

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

Rajnhold Glijer (Reinhold Ernest Glier/Glière, Рейнгольд Морицевич Глиэр; Kijev, 11.01.1875. - Moskva, 23.06.1956.) bio je ruski kompozitor, dirigent i pedagog. Muziku je studirao na moskovskom Konzervatoriju, gde je kasnije predavao kompoziciju. Zapamćen je kao učitelj Prokofjevu i Hačaturijanju. Počeo je da piše muziku još za vreme školovanja. Iako je živio u periodu modernizma, njegova muzika je izrazito romantičarska. Napisao je oko 150 dela (opp. 1-100 i bez broja opusa), radeći prvenstveno s velikim formama (6 opera, 7 baleta, 3 simfonije), ali i s drugim manjim instrumentalnim i vokalnim oblicima. Njegova dela se danas retko izvode, osim Treće simfonije u h-molu "Ilja Muromec" op. 42, Koncerta za harfu i orkestar u Es-duru op. 74 i **Koncerta za hornu i orkestar u B-duru op. 91.**

• Koncert za hornu i orkestar u B-duru op. 91

Glijer je koncert napisao za Valerija Poleha (Валерий Владимирович Полев), dugogodišnjeg glavnog hornistu Boljšog teatra u Moskvi (*Большой театр* - Veliko pozorište). Pri probi baleta "Bronzani konjanik" (*Медный всадник*) u Boljšom teatru 1949. godine Poleh je Glijeru predložio da napiše koncert za hornu. U kasnijim susretima Poleh je demonstrirao mogućnosti horne, predložio je kompozitoru nekoliko izmena i napisao je solističku kadencu koja se standardno izvodi. Premijera je izvedena 10.05.1951. u Sankt Peterburgu (tadašnjem Lenjingradu) i Poleh je na njoj bio solist na horni. Koncert je cenjen među hornistima jer izvođaču pruža mnoge izazove i mogućnost da pokažu svestranost instrumenta i njegovu raskoš koja se retko nalazi u repertoaru.

Koncert otvara orkestar veličanstvenom temom koju zatim preuzima solist. Drugu kontrastnu *tranquillo* temu uvodi solist. Dvominutna solistička kadenca vodi u završnicu u marševskom ritmu.

U drugom stavu Glijer koristi duge lirske pasaže da prikaže izražajne mogućnosti roga. Stav počinje pevljivom temom drvenih duvača, nakon koje solist uvodi novi materijal oko koga solist i orkestar vode dijalog. Stav završava uvodnim materijalom.

Klarinet i fagot nas uvode u treći stav u *Moderato* tempu, za kojim sledi plesni *Allegro vivace*. Instrumentacija od *pianissima* fagota do *crecenda* orkestrara priprema ulazak solista. Tematski razgovor solista i orkestra s prelazima između lirizma i virtuoznosti vodi u raskošno finale.

Uobičajeno trajanje koncerta je oko 26 minuta (solistica Marie-Luise Neunecker, *Bamberger Symphoniker*, Werner Andreas Albert, iz 1992. godine: 11:31 + 6:42 + 6:40 = 24:53).

Aleksandar Porfirjevič Borodin (Александр Порфирьевич Бородин; Sankt Peterburg, 12.11.1833. - Sankt Peterburg, 27.02.1887.) bio je ruski kompozitor iz perioda romantizma, član "Velike petorke". Završio je studije hemije i medicine na Medicinsko-hirurškoj akademiji u Sankt Peterburgu, gde je kao profesor ostao do smrti. Učio je sviranje na flauti, violončelu i klaviru, a s 15 godina počeo je da piše muziku. Pisao je opere, orkestarska i kamerna dela, dela za klavir, solo pesme i druga vokalna dela. Dosta dela ostalo je nedovršeno, koja su kasnije dovršili Glazunov i Rimski-Korsakov, a među njima je i Borodinovo životno delo, opera "Knez Igor".

• Simfonija br. 2 u h-molu

Borodin je simfoniju pisao između 1869. i 1876. godine, jer je bio prekidan profesionalnim obavezama, a radio je i na operi "Knez Igor" (stoga se neki materijal iz nacrtu opere javlja u simfoniji). Po memoarima Rimski-Korsakova, premijerno izvođenje 10.03.1877. u Sankt Peterburgu imalo je polovičan uspeh zbog preteške orkestracije, pa je Borodin 1879. preradio delo. Postumnu adaptaciju radili su Rimski-Korsakov i Glazunov pri pripremi dela za objavljivanje 1887. godine.

Kritičari smatraju da je ova simfonija ne samo najpopularnija Borodinova simfonija, već i najpopularnija simfonija koju je napisao neki član "Velike petorke". Po navodima Vladimira Stašova, Borodin je imao na umu program za ovu simfoniju. Prvi stav prikazuje skup ratnika na dvoru kneza Igora i pripreme za rat. Drugi stav predstavlja sliku ruskih stepa. U trećem stavu bajan prikazuje romansu između Igorovog sina i tatarske devojke. Četvrti stav je prikaz slavlja ratnika i naroda uz zvuke *gusli* [ruski instrument s više žica, sličan citri, ne našim guslama]. Prema tim ratnicima je Stasov delo nazvao "**Bogatirská simfonija**", ali se u novije vreme atribut "Bogatirska" zamenjuje rečju "Herojska".

Prvi stav, *Allegro moderato*, napisan je u sonatnoj formi. Skup vitezova predstavljen je kroz dve teme, jaku i svečanu prvu temu i lirsku drugu temu, zasnovanu na ruskim narodnim pesmama "Grozni car" i "Slavu" (*Грозный царь, Соловей*). U razvoju se teme fragmentiraju u ritmu galopa, a punija orkestracija reprize čini da teme budu još dojmljivije.

Drugi stav je *Scherzo*, po definiciji duhovitog i razigranog karaktera, napisan u ternarnoj formi. U njemu horne na početku dobijaju priliku da pokažu svoju virtuoznost. Kontrastni trio, koji započinje solo oboja, je melodija koja takođe koristi spomenute narodne pesme. Repriza početne teme završava šapatom.

Treći stav, *Andante*, nastavlja u lirskom duhu trija iz prethodnog stava. Stav otvaraju i zatvaraju klarinet i harfa koja predstavlja Bajanovu citru (*gusli*). Nežna melodija koju vode horne dobija na strasti, a zatim se nakon kulminacije utišava u kontemplativno raspoloženje. Klarinet i harfa iz uvoda bez prekida (*attacca*) vode u sledeći stav.

Gudači uvode optimističnu glavnu temu četvrtog stava. Druga tema počinje lirski, ali ubrzo i ona prerasta u slavlje. Nova tema u razvoju na kratko podseća na uvod simfonije, a zatim se razrađuju dve glavne teme koje veličanstveno vode u rekapitulaciju i kodu.

Uobičajeno trajanje simfonije je oko 28 minuta (Kiril Kondrašin, *Royal Concertgebouw Orchestra*, Amsterdam 1990. godine: 8:01 + 5:34 + 7:23 + 6:31 = 27:29).